Kulturutskottets betänkande

1977/78: 27

med anledning av propositionen 1977/78: 97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar jämte motion

Inledning

Regeringen har i propositionen 1977/78: 97 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att antaga i propositionen framlagda, av lagrådet granskade förslag till

1. lag om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar,
2. lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
3. lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild,

dels att

4. till Vissa bibliotekskostnader inom högskolan för budgetåret 1978/79 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.,
5. besluta att en central myndighet, arkivet för ljud och bild, skall inrättas den 1 januari 1979 enligt de riktlinjer som förordats i propositionen,
6. till Arkivet för ljud och bild för budgetåret 1978/79 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 800 000 kr.,
7. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsbestämmelser och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra förslagen rörande den nya myndigheten.

Till grund för ställningstagandena i propositionen ligger tre olika utredningsförslag om pliktleveranser till bibliotek eller arkiv. Dataarkiveringskommittén har i sitt delbetänkande (SOU 1974: 94) Bevara ljud och bild föreslagit åtgärder för att bevara radio- och TV-program, filmer, fonogram och videogram. Förslag om nya bestämmelser för pliktleveranser av dagstidningar och andra skrifter har lagts fram i tidningsfilmningskommitténs första rapport (Utbildningsdepartementet 1975: 4) Dagspress på mikrofilm och av en särskild utredare i betänkandet (Ds U 1977: 12) Pliktexemplar av skrift.

Det huvudsakliga innehållet i propositionen redovisas i densamma på följande vis.

I propositionen föreslås en särskild lag om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar. Härigenom åläggs programföretag med rundradioverksamhet och beställare eller importörer av fonogram och videogram skyldighet att lämna exemplar som skall bevaras för fram-

tiden. Vissa begränsningar i leveransskyldigheten föreslås. I fråga om fonogram och videogram skall sålunda endast svenska och vissa utländska som har svenskt intresse bevaras. Vad gäller film föreslås leveransskyldigheten omfatta såväl svenska som utländska filmer som visas vid biografföreställningar. Filmen föreslås bevaras såsom videogram, varför pliktexemplar av film efter överföring till detta medium kan återställas till den leveransskyldige.

Lagen innehåller också föreskrifter om vidgad leveransskyldighet för skrifter. Normalt skall sju exemplar av varje skrift lämnas. Av dessa skall två bevaras för framtiden. De skall tillfalla kungl. biblioteket och biblioteket vid universitetet i Lund. Övriga fem exemplar skall tillfalla biblioteken vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Göteborg och Umeå. Vidare föreslås särskilda leveransbestämmelser för dagstidningar och för kombinationer av skrifter och ljud- och bildupptagningar, t. ex. läromedelspaket. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1979.

I propositionen föreslås också vissa ändringar i lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och i lagen om rätt till fotografisk bild. Dessa ändringar, som föreslås träda i kraft redan den 1 juli 1978, innebär bl. a. att bevarade ljud- och bildupptagningar får kopieras för forskningsändamål utan att rättighetshavarnas samtycke behöver inhämtas.

Uppgiften att bevara och tillhandahålla ljud- och bildupptagningar som inte ingår i kombinerat material föreslås åvila en ny statlig myndighet, arkivet för ljud och bild. Verksamheten vid den nya myndigheten skall inledas den 1 januari 1979. Den nuvarande verksamheten vid nationalfonoteket hos kungl. biblioteket föreslås inordnas i den nya arkivinstitutionen fr. o. m. den 1 juli 1979.

Personalen vid den nya arkivinstitutionen beräknas omfatta 20 personer.

De statliga insatserna under budgetåret 1978/79 föreslås uppgå till 3,8 milj. kr. för att bevara ljud- och bildupptagningar. Härtill kommer kostnader i anslutning till bevarandet av svenskt tryck.

I samband med propositionen behandlar utskottet även den med anledning av propositionen väckta *motionen* 1977/78: 1780 av Bernt Nilsson m. fl. (s, c, m, fp) såvitt gäller yrkandet 2 att riksdagen beslutar att den i propositionen nämnda nya arkivinstitutionen lokaliseras till Kalmar.

Motionen har i övrigt hänvisats till utbildningsutskottet som beslutat att uppskjuta behandlingen av ärendet till hösten 1978.

Utskottet har med anledning av propositionen och motionen, såvitt denna hänvisats till kulturutskottet,

dels anmodat utbildningsutskottet att yttra sig över frågor som berör kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken,

dels anmodat lagutskottet att yttra sig över frågor som ligger inom lagutskottets beredningsområde,

dels berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över motionsyrkandet om lokalisering till Kalmar av den i propositionen föreslagna nya arkivinstitutionen.

Från de angivna utskotten har inkommit yttranden vilka fogats till betänkandet som *bilaga 1—3*.

Det av arbetsmarknadsutskottet avgivna yttrandet avser även fråga varöver utbildningsutskottet berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig.

I ärendet har företrädare för videogramutredningen (U 1977: 05) framfört synpunkter på de föreliggande förslagen.

De i propositionen intagna *lagförslagen* är följande:

1 Förslag till

Lag om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek eller arkiv lämna exemplar av skrifter, ljud- och bildupptagningar samt vissa kombinationer av sådant material (pliktexemplar).

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskningsändamål enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

2 § I denna lag förstås med

skrift tryckt skrift och annan skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen,

dagstidning skrift, som utgör allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär och som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka, samt löpsedel och bilaga,

fonogram anordning, på vilken uteslutande upptagits ljud och vars innehåll kan avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel,

videogram anordning, på vilken finns upptagning avsedd att återges i form av rörliga bilder, med eller utan ljud, genom teknik, som i något skede utnyttjar elektriska signaler.

Pliktexemplar av skrifter

3 § Av skrift, som har framställts här i riket och utgivits här, skall ett pliktexemplar lämnas till vart och ett av kungl. biblioteket och biblioteken vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå, om ej annat följer av 6, 7 eller 8 §.

4 § Av periodisk skrift, som har framställts utom riket och för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas, skall ett pliktexemplar lämnas till vart och ett av kungl. biblioteket och biblioteken vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå, om ej annat följer av 6, 7 eller 8 §.

5 § Av skrift, som inte är periodisk och som har framställts utom riket, skall ett pliktexemplar lämnas till vart och ett av kungl. biblioteket och biblioteken vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå, om

1. skriften har lämnats ut för spridning här i riket,
2. skriften helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller, om så inte är fallet, den huvudsakligen är avsedd att spridas inom riket och
3. skriften ej har förts in till riket endast i enstaka exemplar.

Föreskrifterna i första stycket gäller dock ej om annat följer av 6 eller 8 §.

6 § Om skrift som avses i någon av 3—5 §§ har samma innehåll och utförande som tidigare framställd skrift, föreligger endast skyldighet att lämna ett pliktexemplar till kungl. biblioteket och ett pliktexemplar till biblioteket vid universitetet i Lund, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

7 § I fråga om tryckt dagstidning gäller, i stället för vad som följer av 3, 4 och 6 §§, följande.

Av tidningen skall lämnas två pliktexemplar till kungl. biblioteket och ett pliktexemplar till biblioteket vid universitetet i Lund.

Om tidningen ges ut i flera olika editioner, skall pliktexemplar lämnas av den edition som har utgivits först och, om tidningen ges ut i minst tre olika editioner, också av den edition som har utgivits sist.

Har sida eller löpsedel ändrats, skall pliktexemplar lämnas av varje sålunda ändrad sida eller löpsedel. Detta gäller dock ej om den ändrade sidan eller den ändrade löpsedeln ingår i pliktexemplar som lämnas enligt tredje stycket.

8 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 3—7 §§ föreligger inte i fråga om

1. visitkort, notifikation, adresskort, etikett, blankett, reklam- och emballagetryck eller därmed jämförlig skrift,
2. protokoll, arbetspromemoria eller liknande skrift, som har framställts hos myndighet,
3. skrift som har framställts i punktskrift,
4. skrift, som skall lämnas såsom tillbehör till pliktexemplar enligt 24 §, eller
5. skrift som ingår eller är avsedd att ingå i kombinerat material enligt 18—23 §§.

9 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. skrift, som har framställts här i riket, av framställaren,
2. periodisk skrift, som har framställts utom riket, av utgivaren här i riket,
3. annan skrift än periodisk skrift, som har framställts utom riket, av förläggaren här i riket eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i riket.

10 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. dagstidning som avses i 7 §, inom en månad efter utgången av varje period om två kalendermånader under vilken tidningen utgavs,
2. annan skrift, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket skriften utgavs.

Regeringen bestämmer om periodindelning som avses i första stycket 1.

Pliktexemplar av ljud- och bildupptagningar

Ljudradio- och televisionsprogram

11 § Av upptagning av ljudradio- och televisionsprogram, som har sänts av sådant programföretag som avses i 5 § första stycket radiolagen (1966: 755)[1] skall programföretaget lämna ett pliktexemplar till arkivet för ljud och bild.

Pliktexemplar enligt första stycket skall utgöras av upptagning, som programföretaget enligt särskilda föreskrifter skall göra för att säker-

[1] I dess lydelse enligt prop. 1977/78: 91.

ställa framtida bevisning om innehållet i program. Pliktexemplaret skall lämnas inom en månad från den dag då programföretagets skyldighet att bevara upptagningen enligt dessa föreskrifter upphörde.

Film

12 § Av film, som är 16 eller 35 millimeter bred och som har godkänts av statens biografbyrå för visning vid biografföreställning, skall den, som har påkallat granskningen hos biografbyrån, lämna ett pliktexemplar till arkivet för ljud och bild.

Pliktexemplar enligt första stycket skall lämnas inom en månad från den dag då filmen första gången visades offentligt här i riket. Den som har lämnat pliktexemplaret skall få tillbaka detta sedan arkivet har haft skälig tid för att framställa en kopia.

Fonogram och videogram

13 § Av fonogram eller videogram, som har mångfaldigats här i riket i minst 50 exemplar och som har gjorts tillgängligt för allmänheten här, skall ett pliktexemplar lämnas till arkivet för ljud och bild, om ej annat följer av 15 §.

Fonogram eller videogram görs tillgängligt för allmänheten, när exemplar därav lämnas ut för spridning eller används för offentligt framförande. Lika med offentligt framförande anses framförande som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets.

14 § Av fonogram eller videogram, som har mångfaldigats utom riket och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i riket, skall ett pliktexemplar lämnas till arkivet för ljud och bild. Detta gäller dock endast om

1. den som har låtit föra in exemplaren till riket har fört in minst 50 exemplar och
2. fonogrammet eller videogrammet helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller framförande på svenska språket eller skildring av svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första stycket gäller dock ej om annat följer av 15 §.

15 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 13 eller 14 § föreligger inte i fråga om sådant fonogram eller videogram

1. som har samma innehåll och utförande som tidigare mångfaldigat fonogram eller videogram, av vilket pliktexemplar har lämnats, eller
2. som ingår eller är avsett att ingå i kombinerat material enligt 18—23 §§.

16 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. fonogram eller videogram, som har mångfaldigats inom riket, av den som har beställt mångfaldigandet eller, om sådan beställare inte finns, av den som har utfört mångfaldigandet,
2. fonogram eller videogram, som har mångfaldigats utom riket, av den som har låtit föra in exemplaren till riket.

17 § Pliktexemplar av fonogram eller videogram skall lämnas inom en månad från den dag då fonogrammet eller videogrammet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i riket.

Pliktexemplar av kombinerat material

18 § Med kombinerat material förstås i 19—23 §§, i fråga om material som ej utgör läromedel, material vari tillsammans ingår

1. skrift, fonogram och videogram,
2. skrift och fonogram eller
3. skrift och videogram.

Med kombinerat material förstås i 19—23 §§, i fråga om läromedel, material vari tillsammans ingår

1. skrift och fonogram,
2. skrift, fonogram och sådant bildmaterial, som är avsett att visas med tekniskt hjälpmedel,
3. skrift och sådant bildmaterial, som är avsett att visas med tekniskt hjälpmedel, eller
4. fonogram och sådant bildmaterial, som är avsett att visas med tekniskt hjälpmedel.

I fall som avses i första stycket och andra stycket 1—3 skall skriften utgöras av annan skrift än som anges i 8 § 1—4.

19 § Av kombinerat material, som har mångfaldigats här i riket i minst 50 exemplar och som har lämnats ut för spridning här, skall ett pliktexemplar lämnas till kungl. biblioteket och ett pliktexemplar till biblioteket vid universitetet i Lund, om ej annat följer av 21 § andra stycket.

20 § Av kombinerat material, som helt eller delvis har mångfaldigats utom riket, skall ett pliktexemplar lämnas till kungl. biblioteket och ett pliktexemplar till biblioteket vid universitetet i Lund, om

1. materialet har lämnats ut för spridning här i riket i minst 50 exemplar och
2. materialet innehåller framställning eller framförande på svenska språket eller huvudsakligen är avsett att spridas här i riket.

Föreskrifterna i första stycket gäller ej om annat följer av 21 § andra stycket.

21 § Skyldighet att lämna pliktexemplar av kombinerat material enligt 19 eller 20 § omfattar endast sådana beståndsdelar som särskilt anges i 18 §.

Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 19 eller 20 § föreligger inte i fråga om sådant kombinerat material som har samma innehåll och utförande som tidigare mångfaldigat kombinerat material, av vilket pliktexemplar har lämnats.

22 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. kombinerat material, som har mångfaldigats inom riket, av den som har beställt mångfaldigandet eller, om sådan beställare inte finns, av den som har låtit lämna ut materialet för spridning här i riket,
2. kombinerat material, som helt eller delvis har mångfaldigats utom riket, av förläggaren här i riket eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit lämna ut materialet för spridning här i riket.

23 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om kombinerat material, som har lämnats ut i fullständigt skick för spridning här i riket, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet lämnades ut.

I annat fall än som anges i första stycket skall pliktexemplar av mate-

rial som utgör del av kombinerat material lämnas, i fråga om

1. skrift eller annat bildmaterial än videogram, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet lämnades ut för spridning,

2. fonogram eller videogram, inom en månad från den dag då fonogrammet eller videogrammet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i riket.

Gemensamma föreskrifter

24 § Pliktexemplar, som skall lämnas enligt föreskrifterna i denna lag, skall även omfatta omslag, fodral, folder, broschyr och liknande mindre tillbehör som följer med varje exemplar när detta sprids. Pliktexemplar jämte tillbehör skall vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att spridas.

25 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag kan av myndighet som regeringen bestämmer föreläggas att vid vite fullgöra sin skyldighet. Vitesföreläggande skall delges.

Talan mot myndighets beslut enligt första stycket förs hos kammarrätten genom besvär.

26 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall medge undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979. Den skall tillämpas på

a. skrift som har utgivits efter utgången av december 1978,

b. upptagning av sådant ljudradio- eller televisionsprogram som har sänts efter utgången av juni 1978,

c. film, som har lämnats till statens biografbyrå för granskning efter utgången av december 1978,

d. fonogram eller videogram, som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i riket efter utgången av december 1978, och

e. kombinerat material i fråga om vilket samtliga beståndsdelar har lämnats ut för spridning efter utgången av december 1978.

2. Genom den nya lagen upphävs lagen (1949: 166) angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift.

3. I fråga om tryckt skrift som har utgivits före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

4. Föreskrifterna i 6 § i den nya lagen skall även tillämpas i fråga om skrift, av vilken enligt äldre föreskrifter exemplar har lämnats eller lämnas samtidigt med pliktexemplar av den nya framställningen enligt 6 §.

5. Pliktexemplar av fonogram enligt 13 och 14 §§ skall under tiden den 1 januari—30 juni 1979 lämnas till nationalfonoteket vid kungl. biblioteket.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960: 729)) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att i 12 §, 18 § andra stycket, 22, 51 och 62 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 45, 46, 48 och 49 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 22 a—22 c §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	22 a §
	Har företag som avses i 22 § första stycket rätt att i utsändning återgiva verk, må företaget för att säkerställa framtida bevisning om innehållet i program upptaga verket på anordning genom vilken det kan återgivas. Har sådan upptagning dokumentariskt värde, må den bevaras i arkiv som avses i lagen (1978: 000) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar.
	Upptagning som avses i första stycket får utnyttjas endast för bevisändamål, om ej annat följer av 22 c §.
	22 b §
	För bevarande i arkiv som sägs i 22 a § må arkivet överföra offentliggjort filmverk på anordning genom vilken det kan återgivas.
	22 c §
	Har exemplar av offentliggjort verk överlämnats till arkiv som sägs i 22 a §, må arkivet framställa enstaka exemplar av verket, om det är påkallat från beredskaps- eller skyddssynpunkt. Arkivet må även framställa enstaka exemplar för forskningsändamål. Exemplar som framställts med stöd av denna paragraf må ej utnyttjas för annat ändamål.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

45 §[1]

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk må icke utan hans samtycke upptagas på grammofonskiva, film eller annan anordning, genom vilken det kan återgivas, och ej heller utsändas i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ej må framförande, som upptagits på anordning varom i första stycket sägs, utan konstnärens samtycke överföras från en sådan anordning till en annan, förrän tjugufem år förflutit efter det år, då upptagningen ägde rum.

Beträffande upptagning, utsändning och överföring, som avses i denna paragraf, skall vad i 3 och 9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 24, 24 a, 27, 28, 41 och 42 §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

Beträffande upptagning, utsändning och överföring, som avses i denna paragraf, skall vad i 3 och 9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, *22 a—22 c*, 24, 24 a, 27, 28, 41 och 42 §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

46 §[2]

Grammofonskiva eller annan anordning, på vilken ljud upptagits, må ej utan framställarens samtycke eftergöras förrän tjugufem år förflutit efter det år, då upptagningen ägde rum. Såsom eftergörande anses även att upptagningen överföres från en sådan anordning till en annan.

Beträffande förfarande, som enligt denna paragraf är beroende av framställares samtycke, skall vad i 9 §, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17 och 21 §§, 22 § första stycket *samt* 24 och 24 a §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

Beträffande förfarande, som enligt denna paragraf är beroende av framställares samtycke, skall vad i 9 §, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17 och 21 §§, 22 § första stycket, *22 a—22 c*, 24 och 24 a §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

48 §[3]

Ljudradio- eller televisionsutsändning må icke utan radio- eller televisionsföretagets samtycke återutsändas eller upptagas på anordning, genom vilken den kan återgivas. Utan sådant samtycke må ej heller televisionsutsändning återgivas för allmänheten i biograf eller därmed jämförlig lokal.

Ej må utsändning, som upptagits på anordning varom i första stycket sägs, utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän tjugufem år förflutit efter det år, då utsändningen ägde rum.

Vad i 9 §, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket *samt* 24

Vad i 9 §, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, *22 a—*

[1] Senaste lydelse 1976: 192.
[2] Senaste lydelse 1973: 363.
[3] Senaste lydelse 1973: 363.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
och 24 a §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf.	*22 c*, 24 och 24 a §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf.

49 §[4]

Katalog, tabell eller annat dylikt arbete, vari sammanställts ett stort antal uppgifter, må ej utan framställarens samtycke eftergöras, förrän tio år förflutit efter det år, då arbetet utgavs.

Vad i 9 §, 11 § första stycket *samt* 14, 24 och 24 a §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande arbete som avses i denna paragraf. Är sådant arbete eller del därav föremål för upphovsrätt, må den ock göras gällande.	Vad i 9 §, 11 § första stycket, 14, *22 a—22 c*, 24 och 24 a §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande arbete som avses i denna paragraf. Är sådant arbete eller del därav föremål för upphovsrätt, må den ock göras gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978. Den skall tillämpas även på verk som tillkommit före ikraftträdandet. Vad sålunda har föreskrivits om verk skall ha motsvarande tillämpning på framförande, ljudupptagning, ljudradioutsändning och televisionsutsändning som avses i 45, 46 och 48 §§ samt på arbete som avses i 49 §.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild

dels att i 6, 9, 11 och 23 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 12 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

12 §[1]

I rättsvårdens och den allmänna säkerhetens intresse må fotografisk bild fritt utnyttjas.

I fråga om rätten till fotografisk bild skall vad i 9 och 24 §§ lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är stadgat äga motsvarande tillämpning, varvid dock vad som där sägs om alster av bildkonst i stället skall gälla fotografisk bild som äger konstnärligt eller vetenskapligt värde.

Allmän handling skall utan hinder av rätt till fotografisk bild tillhandahållas i den ordning 2 kap. tryckfrihetsförordningen stadgar.

[4] Senaste lydelse 1973: 363.
[1] Senaste lydelse 1973: 362.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	I fråga om rätten till fotografisk bild skall vad i 22 a—22 c §§ lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978. Den skall tillämpas även på fotografisk bild som har framställts före ikraftträdandet.

Utskottet

Det kulturpolitiska målet att garantera att äldre tiders kultur tas till vara och levandegörs har när det gäller bevarande av böcker, tidningar och andra skrifter, i stor utsträckning uppnåtts, bl. a. genom lagstiftningsåtgärder och då i första hand genom den skyldighet för boktryckerierna att leverera s. k. biblioteksexemplar av tryckta skrifter som föreskrivits i lagen (1949: 166) angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift. Den nuvarande ordningen på detta område innebär i korthet att boktryckerierna är skyldiga att leverera biblioteksexemplar av tryckta skrifter, inklusive dagstidningar, till kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå.

Den information, underhållning och opinionsbildning som förekommer i radio eller TV och på film samt på grammofonskivor och fonogram har inte tagits till vara i samma utsträckning. De framställningar på ljud- och bildområdet som bevarats, förvaras i stor utsträckning hos vissa enskilda institutioner — bl. a. hos Sveriges Radio AB (SR) och Svenska filminstitutet — som inte har förutsättningar att tillhandahålla materialet för forskning eller annat offentligt utnyttjande. Den största offentliga samlingen när det gäller ljudupptagningar finns i nationalfonoteket vid kungl. biblioteket. Någon i lag stadgad skyldighet att leverera ljudupptagningar till nationalfonoteket finns inte. Leveranserna grundar sig på en frivillig överenskommelse mellan kungl. biblioteket och de flesta svenska skivproducenter. Möjligheten att för olika ändamål utnyttja de bevarade ljud- och bildupptagningarna är starkt begränsad genom den nuvarande lagstiftningen på upphovsrättens område. Därtill kommer att flera av de bevarande institutionerna inte har ställning av myndighet och inte har någon skyldighet att tillgodose forskningsintresset.

De här beskrivna förhållandena utgör den huvudsakliga faktiska bakgrunden till förslagen i propositionen. Denna kan sägas utgöra första ledet i en samlad reform på informationsförsörjningens område, där det andra ledet utgörs av förslagen i propositionen 1977/78: 114 om ett

centralt organ för informationsförsörjning m. m. I nämnda proposition föreslås bl. a. att en särskild delegation för informationsförsörjning inrättas. Delegationen skall ha som huvuduppgift att svara för dels den övergripande samordningen av informationsförsörjningen, dels forsknings- och utvecklingsarbetet inom denna. Kungl. biblioteket omorganiseras och får ställning som nationalbibliotek med uppgift bl. a. att bevara nationalexemplaret av det svenska trycket. I propositionen behandlas också frågor om mikrofilmning av svensk dagspress. Propositionen har hänvisats till utbildningsutskottet. Riksdagen kommer att ta ställning till förslagen i propositionen 1977/78: 114 under hösten 1978.

Utskottet ser med tillfredsställelse att regeringen genom bl. a. förevarande proposition gripit sig an frågan att lösa informationsförsörjningsproblemen på arkiv- och biblioteksområdena. Till grund för ställningstagandena i propositionen ligger i huvudsak tre utredningsförslag från dataarkiveringskommittén, tidningsfilmningskommittén och en särskild utredare, den senare genom ett betänkande om pliktexemplar av skrift. Remissopinionen var i stort sett positiv till utredningsförslagen. I propositionen har viss hänsyn tagits till remisskritiken, och även i övrigt har förslagen underkastats viss överarbetning, dock utan att huvuddragen i utredningsförslagen rubbats.

Enligt utskottets mening innebär regeringens i propositionen framlagda förslag en från såväl informations- som forskningssynpunkt i sina huvuddrag fullt tillfredsställande ordning när det gäller arkivering av skrifter samt ljud- och bildupptagningar.

Vad först gäller den föreslagna ordningen beträffande arkivering av skrifter har utbildningsutskottet i yttrande till kulturutskottet såvitt avser frågor som rör kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken framhållit att det är angeläget att de sex universitetsbiblioteken får samma rätt till pliktexemplar av skrift. Då enligt utbildningsutskottet självfallet även kungl. biblioteket bör få ett exemplar tillstyrker utskottet förslaget om sju pliktexemplar av skrifter. Utbildningsutskottet anser också förslaget om antalet pliktexemplar av dagstidningar och kombinerat material vara väl avvägt och har inget att invända mot vad som i propositionen förordats i fråga om leveransskyldighetens omfattning. I yttrandet påpekas nödvändigheten av att en rationell sovring görs av det arkiverade materialet. Till sist tillstyrks den föreslagna medelsanvisningen såvitt avser reservationsanslaget Vissa bibliotekskostnader inom högskolan.

Kulturutskottet ansluter sig till den bedömning utbildningsutskottet gjort. Utskottet vill understryka, att den omständigheten att utskottet därigenom godtar den i propositionen föreslagna ordningen såvitt gäller antalet, omfattningen och tidpunkten för avlämnande av dagstidningar för mikrofilmning m. m. till bibliotek inte innebär att utskottet velat uttala sig om var mikrofilmningen av dagspress i framtiden skall ske.

Denna fråga har vid riksdagens behandling av propositionen aktualiserats genom ett av yrkandena i motionen 1977/78: 1780, som i den aktuella delen hänvisats till utbildningsutskottet. Nämnda utskott avser att ta ställning till yrkandet i samband med behandlingen av den nyss nämnda propositionen 1977/78: 114 om ett centralt organ för informationsförsörjning m. m.

Utskottet delar vidare dataarkiveringskommitténs, remissinstansernas och departementschefens uppfattning att det är av stor vikt att information, opinionsbildning, kulturella framställningar osv. som offentliggörs genom radio eller TV eller genom fonogram, videogram och film blir bevarade i en utsträckning som någorlunda svarar mot vad som gäller för skrifter (prop. s. 65). Utskottet kan helt ställa sig bakom tanken på att ljud- och bildupptagningar, med undantag för sådana upptagningar i s. k. kombinerat material, bör bevaras hos en central institution, att denna institution — arkivet för ljud och bild — får ställning av statlig myndighet samt att arkivets verksamhet samordnas med bl. a. riksarkivets verksamhet under gemensam ledning av statens arkivstyrelse. Utskottet har inte heller någon invändning mot vad som i propositionen (s. 103 f.) anförs om den nya arkivinstitutionens uppgifter och om dess roll när det gäller bevarandet av äldre arkivmaterial.

I detta sammanhang vill utskottet ta upp en fråga som rör den tekniska kvaliteten på det TV-material som skall tillföras arkivet. SR bevarar f. n. sitt TV-sända film- och videobandmaterial i den utsträckning företaget finner nödvändigt för att tillgodose företagets eget behov av material för programverksamheten. Av det utländska videoband- och filmmaterialet bevaras nästan ingenting. Av SR:s egen produktion, som är fördelad ungefär lika mellan videoband- och filminspelningar, bevaras ungefär 60 % av filmen medan videobandmaterialet bevaras i betydligt mindre utsträckning. Enligt vissa bestämmelser i kungörelsen (1967: 226) om tillämpningen av radioansvarighetslagen skall SR emellertid ombesörja inspelning av i princip varje program som sänds i radio eller TV. Dessa s. k. referensupptagningar görs i syfte att säkerställa bevisning om innehållet i programmen och skall bevaras i minst sex månader av SR. Referensupptagningarna sker på videoband i svartvitt. Dessa videoband är av lägre kvalitet än de band som används för originalupptagningar. Sker en anmälan till radionämnden, behålls banden till dess ärendet avslutats, annars avmagnetiseras banden i regel efter sex månader, varefter de används på nytt.

Dataarkiveringskommittén föreslog att videoband av betydligt högre kvalitet än de som nu används vid referensupptagningar skulle begagnas för arkivändamål. Utgångspunkten för utredningens ställningstagande i TV-frågan var att de nuvarande referensupptagningarna inte har en sådan kvalitet att de bör användas för arkivändamål. Enligt vad departementschefen anför i propositionen (s. 77) har SR för avsikt att

lägga om sin referensupptagningsteknik så att kvaliteten på dessa upptagningar höjs. Därvid skulle bl. a. inspelning i färg medges. Upptagningarna skulle dock inte bli av så hög kvalitet som utredningen föreslagit och torde enligt departementschefens bedömning inte i någon större utsträckning kunna användas för framtida programändamål.

I propositionen förordas ändock att dessa referensupptagningar läggs till grund för det långsiktiga bevarandet i arkivet för ljud och bild. Föredragande statsrådet framhåller, att målet för ett systematiskt bevarande av ljud- och bildupptagningar i första hand är att tillgodose forskningens behov. Enligt departementschefens uppfattning kan det anses att upptagningarna kvalitetsmässigt tillgodoser dessa behov. Det framhålls vidare att banden kan bevaras lång tid utan nämnvärd kvalitetsförsämring och att därför den begränsade möjligheten att i framtiden framställa kopior av dessa upptagningar jämfört med upptagningar av högre grundkvalitet endast utgör en mindre olägenhet. Det i propositionen förordade systemet skulle vidare bli avsevärt billigare för staten än utredningsförslaget. Detta leder enligt departementschefen bl. a. till att de ekonomiska skälen mot ett totalbevarande av TV-sändningarna får mindre tyngd. I propositionen betonas dock, att det föreslagna systemet inte bör ses som en slutgiltig teknisk lösning. Det framhålls bl. a. att den planerade omläggningen av referensupptagningstekniken från SR:s sida t. ex. kan aktualisera frågan om kvaliteten på de band som skall bevaras.

Utskottet vill i denna fråga framhålla att genom att SR bevarar sitt ljud- och bildmaterial endast i begränsad omfattning kommer arkivet för ljud och bild att bli den enda institution som har en fullständig uppsättning av sådana upptagningar. Frågan om vilken teknisk standard det bevarade materialet skall ha blir därigenom av stor betydelse. Den typ av videobandkassetter som SR avser att använda för referensupptagningar kan inte användas som s. k. masterband för andra ändamål än för forskning och inte heller för senare etersändning. En konsekvens härav kan bli att samhället kan tvingas att inrätta ytterligare ett kostnadskrävande inspelningssystem, t. ex. för tillhandahållande av kopior för ett eventuellt framtida system för markdistribution av TV-program. Enligt utskottets mening talar mycket för att man nu inte bedömer frågan om inspelningarnas tekniska kvalitet enbart utifrån de utgångspunkter som angivits i propositionen. Visserligen har, som framgått, regeringen i propositionen ingalunda uteslutit att frågan om kvaliteten på de band som skall bevaras senare tas upp till ny prövning. Propositionens utgångspunkt är dock att banden, även om bandkvaliteten förbättras, skall användas enbart för forskningsändamål. En konsekvens av de av riksdagen tidigare beslutade kulturpolitiska riktlinjerna kan emellertid komma att bli att bandmaterialet skall kunna användas även för andra ändamål än forskningsändamål. Härmed sammanhängande

frågor utreds f. n. av upphovsrättsutredningen (Ju 1976: 02) och videogramutredningen. Det vore enligt utskottets mening olyckligt om statsmakterna nu låste sig för att använda en bandkvalitet, som i praktiken skulle omöjliggöra ett fullföljande av de beslut som kan komma att bli en följd av det pågående utredningsarbetet på området. Det är således av stor vikt att frågan om kvaliteten på de bevarade inspelningarna övervägs i ett brett kulturpolitiskt perspektiv. Utskottets mening i denna fråga bör ges regeringen till känna.

I den del av den med anledning av propositionen väckta motionen 1977/78: 1780 som hänvisats till kulturutskottet hemställs att den nya arkivinstitutionen lokaliseras till Kalmar. I motiveringen till yrkandet hänvisas till Kalmarregionens besvärliga sysselsättningsläge. Motionärerna erinrar också om ett uttalande av inrikesutskottet år 1973 (InU 1973: 22). I detta uttalande hänvisade utskottet i sin tur till ett uttalande av inrikesutskottet vid 1971 års riksdag av innebörd att sydöstra Sverige borde beaktas vid förläggning av statlig verksamhet.

I yttrande till kulturutskottet över motionsyrkandet framhåller arbetsmarknadsutskottet att vid nybildning eller omorganisation av statlig verksamhet statsmakterna alltid noga bör pröva möjligheten att välja andra alternativ än Storstockholmsområdet. Arbetsmarknadsutskottet förutsätter att detta är en av utgångspunkterna vid de organisatoriska överväganden som skall följa efter riksdagsbeslutet om bl. a. den aktuella institutionen. Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning bör ortsvalet avgöras av regeringen och inte överlåtas på myndighet eller organisationskommitté. När det gäller yrkandet om förläggning till Kalmar biträder arbetsmarknadsutskottet motionärernas uppfattning att det är angeläget att man speciellt undersöker om verksamheterna kan förläggas dit. I yttrandet anförs avslutningsvis att regeringen bör underrättas om utskottets slutsatser i lokaliseringsfrågan.

Kulturutskottet delar för sin del arbetsmarknadsutskottets uppfattning att man vid inrättandet av en ny statlig verksamhet noga bör pröva om inte verksamheten kan förläggas utanför Storstockholmsområdet. Kulturutskottet vill därvidlag dock understryka, att praktiska skäl, såsom tillgängligheten för forskare och allmänhet, talar för att det nya arkivet samordnas med andra arkivverksamheter i Stockholm, t. ex. riksarkivet eller nationalfonoteket. Enligt kulturutskottet bör i det aktuella fallet lokaliseringsfrågan avgöras av regeringen. På grundval av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1977/78: 1780, såvitt nu är i fråga.

Som framgått av den inledande redogörelsen i detta betänkande för propositionens huvudsakliga innehåll föreslås i propositionen vissa ändringar i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära verk samt i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild. Lagutskottet har i sitt yttrande till kulturutskottet avseende propositionen i denna del förordat att lag-

ändringarna genomförs. I yttrandet framhålls bl. a. att det är angeläget att det arkiverade materialet får användas för bl. a. forskningsändamål i den mån ett sådant användningssätt inte strider mot de internationella förpliktelser i fråga om upphovsmannens ensamrätt till sitt verk som Sverige åtagit sig genom anslutningen till den s. k. Bernkonventionen och vissa andra konventioner på ifrågavarande område. Lagutskottet ansluter sig i denna fråga till den bedömning som departementschefen och lagrådet gjort, nämligen att de begränsningar som skall gälla i fråga om kopiering av arkiverat material inte kan anses medföra någon inskränkning av praktisk betydelse i upphovsmannens rätt att bestämma över arkivmaterialets utnyttjande. Avslutningsvis pekar lagutskottet på att de nu aktuella ändringarna i upphovsrättslagen närmast får anses vara av provisorisk karaktär. Upphovsrättsutredningens pågående arbete kan nämligen leda till justeringar av de regler som nu föreslås bli införda.

Kulturutskottet ansluter sig till lagutskottets bedömning av de upphovsrättsliga spörsmålen och tillstyrker således, att de föreslagna lagändringarna genomförs.

Inte heller i övrigt har utskottet något att invända mot de upprättade lagförslagen.

Utskottet har ingen erinran mot beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår och tillstyrker alltså att för nästa budgetår under nionde huvudtiteln anvisas dels till Vissa bibliotekskostnader inom högskolan ett reservationsanslag av 500 000 kr., dels till Arkivet för ljud och bild ett förslagsanslag av 3 800 000 kr.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen antar det i propositionen 1977/78: 97 framlagda förslaget till lag om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar,
2. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
3. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild,
4. att riksdagen till *Vissa bibliotekskostnader inom högskolan* för budgetåret 1978/79 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 500 000 kr.,
5. att riksdagen beslutar att en central myndighet, arkivet för ljud och bild, skall inrättas den 1 januari 1979 enligt de riktlinjer som förordats i propositionen,
6. att riksdagen till *Arkivet för ljud och bild* för budgetåret 1978/79 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 3 800 000 kr.,

7. att riksdagen bemyndigar regeringen att meddela de övergångsbestämmelser och vidta åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra förslagen rörande den nya myndigheten,
8. att riksdagen som sin mening ger till känna för regeringen vad utskottet anfört angående frågan om den tekniska standarden på det ljud- och bildmaterial från Sveriges Radio AB som skall bevaras,
9. att riksdagen avslår motionen 1977/78: 1780, yrkande 2.

Stockholm den 18 maj 1978

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Ingegärd Frænkel (fp), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Kerstin Göthberg (c), Lennart Bladh (s), Gunnar Richardson (fp), Catarina Rönnung (s), Lars Ahlmark (m) och Helge Klöver (s).

Bilaga 1

Utbildningsutskottets yttrande 1977/78: 4 y

över vissa delar av propositionen 1977/78: 97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar

Till kulturutskottet

Genom beslut den 14 mars 1978 har kulturutskottet anmodat utbildningsutskottet att yttra sig över propositionen 1977/78: 97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar jämte eventuella motioner väckta med anledning av propositionen, allt i vad avser frågor som berör kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken.

Med anledning av propositionen har Bernt Nilsson m. fl. (s) väckt motionen 1977/78: 1780. Yrkandet 1 i denna motion avser fråga som tas upp i den till utbildningsutskottet remitterade propositionen 1977/78: 114 om ett centralt organ för informationsförsörjning m. m. och kommer att behandlas i detta sammanhang. Yrkandet 2 i motionen 1977/78: 1780 avser fråga beträffande vilken utbildningsutskottet inte har att avge yttrande till kulturutskottet.

Enligt lagen (1949: 166) angående skyldighet att avlämna för bibliotek avsedda exemplar av tryckt skrift är boktryckerierna skyldiga att leverera biblioteksexemplar av tryckta skrifter till kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund och Göteborg. Vidare skulle tidigare enligt tryckfrihetsförordningen (TF) ett granskningsexemplar lämnas. Umeå universitetsbibliotek hade — med vissa undantag — under ett antal år den slutliga dispositionsrätten till detta exemplar.

Den 1 januari 1978 har vissa ändringar i TF (1976: 955) trätt i kraft vilka återverkar på pliktleveransordningen. Ändringarna innebär bl. a. att skyldigheten att lämna granskningsexemplar upphört. Vidare stadgas att om skyldighet att bevara exemplar av tryckt skrift för granskning och att avlämna exemplar av skrift till bibliotek eller arkiv föreskrivs i lag. Ändringarna innebär också att TF:s tillämpning vidgas till att under vissa betingelser omfatta inte bara tryckta skrifter utan också skrifter som mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande.

Övergångsvis har föreskrivits att universitetsbiblioteket i Umeå fr. o. m. den 1 januari 1978 skall få pliktleveranser i stället för granskningsexemplaret (prop. 1977/78: 62, KU 1977/78: 20, rskr 1977/78: 78).

Den av riksdagen åren 1975 och 1977 beslutade högskolereformen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179 och prop. 1976/77: 59,

UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) trädde i kraft den 1 juli 1977. Genom riksdagens beslut har landet delats in i sex högskoleregioner. Tillskapandet av högskoleregionerna innebär bl. a. att en i viss mån sammanhållen forsknings- och utbildningsorganisation byggs upp inom varje region. Universitetsbiblioteken kommer därmed i praktiken att fungera som vetenskapliga centralbibliotek i resp. region. Samtliga universitetsbibliotek finns på orter som har en väl utbyggd forskningsverksamhet.

Föredragande statsrådet anser det riktigt, av både principiella och praktiska skäl, att alla högskoleregioner behandlas lika i fråga om försörjning med det svenska trycket. I propositionen föreslås därför att pliktexemplar skall levereras till universitetsbiblioteken i samtliga högskoleregioner.

Därutöver föreslås ett pliktexemplar, vilket som nationalexemplar skall förvaras i kungl. biblioteket. Detta exemplar skall för framtiden bevaras i så komplett skick som möjligt. Det är alltså inte i första hand ett bruksexemplar. Även det exemplar som levereras till universitetsbiblioteket i Lund, det s. k. reservexemplaret, skall vara fullständigt.

I fråga om bl. a. tryckt dagstidning och kombinationer av skrifter och ljud- och bildupptagningar, t. ex. läromedelspaket, föreslås särskilda bestämmelser. Av dagstidning skall två pliktexemplar lämnas till kungl. biblioteket och ett pliktexemplar till universitetsbiblioteket i Lund. Av kombinerat material skall dessa två bibliotek få vartdera ett exemplar.

Ur forskningens och utbildningens synvinkel är det angeläget att de sex universitetsbiblioteken får samma rätt till pliktexemplar av skrift. Då självfallet även kungl. biblioteket bör få ett exemplar tillstyrker utskottet förslaget om sju pliktexemplar av skrifter. Utskottet anser också förslaget om antalet pliktexemplar av dagstidningar och kombinerat material väl avvägt.

Utskottet har inte något att erinra mot vad i propositionen förordats i fråga om leveransskyldighetens omfattning.

Kungl. biblioteket och Lunds universitetsbibliotek skall i princip bevara allt material. De fem andra pliktexemplaren är avsedda som bruksexemplar och det skall därför inte föreligga någon skyldighet att bevara dem för framtiden. Det är enligt föredragande statsrådets mening nödvändigt att oväsentligt och mindre viktigt material gallras. Därigenom underlättas hanteringen och minskas magasineringskostnaderna. Även utskottet vill påpeka nödvändigheten av att en rationell sovring görs av materialet.

Vad som i propositionen förordas beträffande utnyttjande av pliktexemplar och om ansvar för gallring av materialet föranleder inte något utbildningsutskottets uttalande.

Leveransen av pliktexemplar till universitetsbiblioteken i Stockholm

och Linköping, vilka inte tidigare fått sådana, innebär viss merkostnad för dessa bibliotek. I propositionen beräknas det ytterligare medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 250 000 kr. per bibliotek, varav 195 000 kr. är kostnader för ett utökat personalbehov, 50 000 kr. kostnader för bindning och 5 000 kr. för magasinskostnader. I propositionen föreslås att 500 000 kr. anvisas under ett särskilt reservationsanslag benämnt Vissa bibliotekskostnader inom högskolan. Utbildningsutskottet tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen.

Stockholm den 13 april 1978

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c), Bengt Wiklund (s), Linnea Hörlén (fp), Lars Gustafsson (s), Gösta Karlsson (c), Lena Hjelm-Wallén (s), Per-Olof Strindberg (m), Roland Sundgren (s), Christina Rogestam (c), Helge Hagberg (s), Jörgen Ullenhag (fp) och Margit Sandéhn (s).

Bilaga 2

Lagutskottets yttrande
1977/78: 2 y

över propositionen 1977/78: 97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar

Till kulturutskottet

Sedan kulturutskottet anmodat lagutskottet att yttra sig över propositionen 1977/78: 97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar, jämte eventuella följdmotioner, såvitt gäller frågor inom lagutskottets beredningsområde, får lagutskottet anföra följande.

I propositionen läggs fram förslag till lag om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar. Förslaget innebär bl. a. att programföretag med rundradioverksamhet åläggs skyldighet att lämna ett pliktexemplar av sina upptagningar för arkivering till en ny statlig myndighet, arkivet för ljud och bild. En motsvarande skyldighet åläggs beställare eller importörer av fonogram och videogram. Vidare skall pliktexemplar lämnas i fråga om filmer som godkänts för visning vid biografföreställning. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1979. I propositionen föreslås vidare vissa ändringar i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild. Ändringarna, som föreslås träda i kraft redan den 1 juli 1978, innebär bl. a. att bevarade ljud- och bildupptagningar får kopieras i enstaka exemplar av arkivet för ljud och bild om det är påkallat från beredskaps- eller skyddssynpunkt eller för tillgodoseende av forskningsändamål.

Lagutskottets yttrande avser endast det avsnitt av propositionen som behandlar ändringarna i upphovsrättslagen och i fotografilagen.

I likhet med departementschefen anser utskottet det angeläget att den arkivverksamhet som föreslås i propositionen kommer till stånd samt att det arkiverade materialet kan användas för bl. a. forskningsändamål. En sådan ordning får enligt utskottet självfallet inte strida mot de internationella förpliktelser i fråga om upphovsmannens ensamrätt till sitt verk som Sverige åtagit sig genom anslutningen till den s. k. Bernkonventionen. I denna fråga har såväl departementschefen som lagrådet uttalat att de föreslagna ändringarna i upphovsrättslagen är förenliga med Bernkonventionen och övriga konventioner som Sverige tillträtt på ifrågavarande område. Hänsyn har härvid tagits till bl. a. att de begränsningar som skall gälla i fråga om kopiering av arkiverat material inte kan anses medföra någon inskränkning av praktisk betydelse i

upphovsmannens rätt att bestämma över arkivmaterialets utnyttjande. Utskottet ansluter sig till den sålunda gjorda bedömningen.

Med hänvisning till det anförda och då propositionens förslag såvitt avser ändringar i upphovsrättslagen och fotografilagen inte föranleder någon erinran från utskottets sida förordar utskottet att lagändringarna genomförs.

Utskottet vill avslutningsvis peka på att de nu aktuella ändringarna i upphovsrättslagen får anses vara av närmast provisorisk karaktär. Hela den upphovsrättsliga lagstiftningen ses f. n. över av upphovsrättsutredningen (Ju 1976: 02). Resultatet av utredningsarbetet kan leda till justeringar av de regler som nu föreslås bli införda.

Stockholm den 4 april 1978

På lagutskottets vägnar
IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: Ivan Svanström (c), Lennart Andersson (s), Inger Lindquist (m), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Bernt Ekinge (fp)*, Åke Gillström (s), Ingemar Konradsson (s), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Stina Andersson (c), Anne-Marie Gustafsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Joakim Ollén (m) och Birgitta Johansson (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Bilaga 3

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1977/78: 8 y

med anledning av motioner om lokaliseringen av vissa institutioner av betydelse för bevarande av tryckta skrifter samt ljud- och bildupptagningar

Till kulturutskottet och utbildningsutskottet

Kulturutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över den med anledning av propositionen 1977/78: 97 väckta motionen 1977/78: 1780 såvitt gäller yrkandet 2 om lokalisering till Kalmar av den i propositionen föreslagna nya arkivinstitutionen.

Vidare har utbildningsutskottet beslutat bereda arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 1977/78: 1780, yrkandet 1, och 1977/78: 1873 om lokalisering till Kalmar av den i propositionen 1977/78: 114 behandlade verksamheten om mikrofilmning av svensk dagspress.

Propositionerna

I propositionen 97 föreslås en särskild lag om skyldighet för framställare av tryckta skrifter samt ljud- och bildupptagningar att till offentliga institutioner lämna exemplar som skall bevaras för framtiden (pliktexemplar).

I anslutning till lagen föreslås att en ny statlig myndighet, arkivet för ljud och bild, skall inrättas. Arkivet skall ha till uppgift att bevara och tillhandahålla ljud- och bildupptagningar, som inte ingår i med tryckt skrift kombinerat material. Verksamheten vid den nya institutionen föreslås starta den 1 januari 1979 och knyta an till den verksamhet som i dag bedrivs av nationalfonoteket vid kungl. biblioteket.

Personalen vid det nya arkivet beräknas omfatta 20 personer. En särskild kommitté skall bildas för att ta ställning till organisatoriska frågor, däribland lokalfrågan. Det förutsätts i propositionen att nationalfonoteket, som skall inordnas i arkivet, placeras i det s. k. kronobageriet i Stockholm.

Proposition 114, som har samband med den tidigare nämnda propositionen, handlar om hur vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning skall organiseras. Propositionen innehåller bl. a. förslag om omorganisation av kungl. biblioteket till ett nationalbibliotek. Inom bibliotekets ansvarsområde skall ligga bevarandet av svensk dagspress genom mikrofilmning.

I propositionen behandlas frågan om hur filmningsarbetet skall or-

ganiseras. Arbetet skall omfatta löpande filmning av varje dagstidning som kommer ut i Sverige samt retrospektiv filmning, dvs. filmning av serier av svenska dagstidningar, som inte filmats tidigare. I propositionen sägs att själva filmningsarbetet bör ligga utanför kungl. bibliotekets verksamhet. Det bör enligt förslaget ankomma på biblioteket att efter anbud ta ställning till var och hur filmningsverksamheten i detalj skall bedrivas. Därvid — sägs det vidare — får möjligheterna prövas att förlägga själva filmningen såväl till Stockholmsområdet som utanför detta.

Den kommitté, som utrett tidningsfilmningen, anser att den retrospektiva filmningen kan ge sysselsättning motsvarande tre årsverken under en 15-årsperiod, medan den kontinuerliga filmningen beräknats ge permanenta arbetstillfällen motsvarande fyra årsverken. Kommittén övervägde en placering av verksamheten i Kalmar men ansåg att biblioteksteknisk och ekonomiska skäl talade för en förläggning till Storstockholmsområdet.

Motionerna

I motionen 1780 av Bernt Nilsson m. fl. (s, c, m, fp) yrkas dels att mikrofilmningen skall förläggas till arbetsvårdsverksamheten i Kalmar, dels att arkivet för ljud och bild skall placeras i Kalmar. Eric Rejdnell m. fl. (fp, c, m) framställer i motionen 1873 motsvarande yrkande för filmningsverksamheten.

Utskottet

Utskottet vill först allmänt framhålla att vid nybildning eller omorganisation av statlig verksamhet där lokaliseringsfrågan kommer upp till bedömning bör alltid noga prövas möjligheten att välja andra alternativ än Storstockholmsområdet. Utskottet förutsätter att detta är en av utgångspunkterna vid de organisatoriska överväganden som skall följa efter riksdagsbesluten om de institutioner som nu är aktuella. Enligt utskottets uppfattning bör ortsvalet avgöras av regeringen och inte överlåtas på myndighet eller organisationskommitté.

När det gäller yrkandena om lokalisering till Kalmar kan utskottet biträda motionärernas uppfattning att det är angeläget att man speciellt undersöker om verksamheterna kan förläggas dit. Det finns därvid anledning uppmärksamma att i Kalmar inom arbetsvårdens ram drivs en verksamhet med mikrofilmning som i och för sig med fördel synes kunna utvidgas till att gälla även tidningsfilmning.

De synpunkter som utskottet i anslutning till motionerna redovisat i lokaliseringsfrågan bör regeringen underrättas om.

Stockholm den 20 april 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
EVA WINTHER

Närvarande: Eva Winther (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Torsten Stridsman (c), Gördis Hörnlund (s), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Frida Berglund (s), Margaretha af Ugglas (m), Sune Johansson (s), Anna Wohlin-Andersson (c) och Lars Ulander (s).

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 780053